

STORTINGET

Innst. 351 S

(2021–2022)

Innstilling til Stortinget
fra energi- og miljøkomiteen

Dokument 8:209 S (2021–2022)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson om en helhetlig plan for å beskytte norsk kystnatur mot nitrogenforurensning

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen legge fram en sak for Stortinget, senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2023, om en nasjonal plan for styring og begrensning av avrenning av næringssalter til kystfarvann. Planen skal sikre at vannkvaliteten alle steder holdes eller bringes innenfor kravene til 'god tilstand' eller bedre i henhold til vannforskriften § 4 innen 2027.
2. Stortinget ber regjeringen sikre at alle kommunale avløpsrensaneanlegg med utslipp til vannforekomster der høye nitrogenverdier bidrar til svekket økologisk tilstand, innfører nitrogenrensing senest innen 2027.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Stein Erik Lauvås, Tobias

Hangaard Linge, Linda Monsen Merkesdal, lederen Marianne Sivertsen Næss og Hadia Tajik, fra Høyre, Nikolai Astrup, Bård Ludvig Thorheim, Ove Trellevik og Mathilde Tybring-Gjedde, fra Senterpartiet, Siv Mossleth, Ole André Myhrvold og Gro-Anita Mykjåland, fra Fremskrittspartiet, Terje Halleland og Marius Arion Nilsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Lars Haltbrekken og Birgit Oline Kjerstad, fra Rødt, Sofie Marhaug, fra Venstre, Ola Elvestuen, fra Miljøpartiet De Grønne, Une Bastholm og fra Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, viser til Representantforslag 209 S (2021–2022) om en helhetlig plan for å beskytte norsk kystnatur mot nitrogenforurensning og Klima- og miljødepartementets svarbrev om saken av 25. april 2022.

Komiteen understreker at en for stor tilførsel av næringssalter som nitrogen og fosfor kan føre til overgjødning (eutrofiering) i både ferskvann og fjord- og kystområder. Dette påvirker økosystemene negativt, og klimaendringene forsterker de negative effektene. Tilførsel av næringssalter til kystområdene kommer i hovedsak fra avrenning fra jordbruk, utslipp av kommunalt avløp og fiskeoppdrett, samt gjennom naturlig avrenning. Langs Skagerrakkysten er jordbruk og kommunalt avløp de største utslippskildene. Langs de andre kyststrekningene er fiskeoppdrett den største utslippskilden.

Komiteen understreker at særlig situasjonen i Oslofjorden er svært alvorlig. «Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv» ble lagt frem i 2021 og inneholder en rekke tiltak for å redusere

tilførselen av næringsalter til Oslofjorden fra både jordbruk og avløp.

Komiteen viser til at EUs vanddirektiv er gjennomført i norsk rett gjennom vannforskriften. Vannforskriften etablerer et system for at tilstanden i overflatevann, inkludert kystvann, skal beskyttes mot forringelse, forbedres og gjenopprettes med sikte på at vannforekomstene skal ha minst god økologisk og god kjemisk tilstand. Etter vannforskriften er det utarbeidet regionale vannforvaltningsplaner som blant annet omfatter forslag til tiltak for å redusere tilførsel av næringsalter fra ulike kilder til vannforekomstene, herunder vannforekomster i kystområdene. Gjeldende vannforvaltningsplaner er nå i ferd med å oppdateres.

Komiteen viser til at utslipp av sanitært og kommunalt avløpsvann reguleres av forurensningsloven og -forskriften, som også gjennomfører EUs avløpsdirektiv i norsk rett. Forurensningsforskriften stiller minstekrav til utslipp av kommunalt avløpsvann etter størrelse på tettbebyggelse og resipientens følsomhet. Statsforvalter er forurensningsmyndighet for utslipp av kommunalt avløpsvann fra de største tettbebyggelsene. Der det er grunnlag for det, kan statsforvalteren i den enkelte tillatelse etter forurensningsloven stille strengere rensekrav enn hva direktivet og forurensningsforskriften krever.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti, viser til at selv om utfordringsbildet for Oslofjorden er sammensatt, skyldes det først og fremst menneskelig aktivitet. Løsningen vil derfor kreve bred innsats på tvers av flere ulike ansvarsområder. Det vises til at regjeringen har satt i gang et krafttak for å bedre miljøtilstanden i Oslofjorden gjennom tiltak som bygger på handlingsplanen for Oslofjorden.

Flertallet viser til at Oslofjordrådet, som ble opprettet med mål om å sikre god oppfølging og fremdrift i gjennomføring av tiltakene i handlingsplanen, spiller en viktig rolle i krafttaket for fjorden. Rådet er et sentralt forum der klima- og miljøministeren har jevnlig møter med berørte kommuner og fylkeskommuner. Hovedmålet med arbeidet er å sikre at ansvarlig myndighet følger opp sine tiltak for å bedre miljøet i fjorden.

Flertallet viser til at statsforvalteren er forurensningsmyndighet for utslipp fra de største kommunale anleggene (utslipp fra større tettbebyggelse) og stiller rensekrav i utslippstillatelsen til kommunen. Statsforvalteren kan i den enkelte utslippstillatelse gi pålegg om nitrogenrensing der det er grunnlag for det. Kommunen er ansvarlig for å dekke utgiftene til bygging, drift og vedlikehold av kommunale avløpsanlegg. Kostnadene dekkes i utgangspunktet gjennom vann- og avløpsgebyr (selvkost) i tråd med prinsippet om at forurenser beta-

ler. Økt rensing av utslippene til Oslofjorden vil kreve oppgraderinger av ledningsnett og renseanlegg. Dette krever store investeringer i kommunene.

Flertallet viser til at det er nødvendig at statlige miljømyndigheter skjerper krav i utslippstillatelser og fører økt tilsyn med kommunenes etterlevelse. Dette arbeidet er igangsatt hos Miljødirektoratet og statsforvalterne. Det betyr at statsforvalterne er i gang med å stille strengere rensekrav i nye utslippstillatelser og gjøre nye vurderinger av gitte tillatelser. Der det er grunnlag for det, vil det også stilles krav om nitrogenrensing. For å sikre fortgang i miljøarbeidet rundt Oslofjorden er det viktig med flere ressurser og økt kompetanse hos statsforvalterne og Miljødirektoratet. I takt med at det stilles strengere krav, må kommunene skaffe nødvendig kunnskap og kompetanse for planlegging og bygging av nye samt oppgradering av eksisterende renseanlegg som skal møte både dagens og fremtidens rensekrav.

Flertallet viser til at landbruket vil kunne spille en nøkkelrolle i krafttaket for Oslofjorden. Flertallet mener at myndighetene må legge til rette for at det som skal være bra for bonden og matproduksjonen, også er bra for miljøet og klimaet. Det skal lønne seg å drive miljøvennlig landbruk. Norge trenger bonden, og bonden trenger en stat som stiller opp, særlig for å møte utfordringene knyttet til klima- og miljøendringene verden står foran. Oslofjorden er en del av dette bildet. Flertallet viser til at statsforvalteren over mange år har gitt tilskudd til utsatt jordarbeiding på kornarealer, og kan i tillegg gi strengere krav til jordarbeidingsrutiner i regionale forskrifter etter jordlova. I store deler av tidligere Østfold og Akershus har det vært krav til jordarbeidingsrutiner på de mest erosjonsutsatte og flomutsatte arealene siden 2005. Flertallet viser til at Statsforvalterens oppfølging av delegert myndighet på vannmiljøområdet følges nøye, også for de øvrige områdene rundt Oslofjorden, blant annet gjennom styringsdialogen.

Et annet flertall, medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti, viser til at situasjonen for Oslofjorden er svært alvorlig, og at det haster å gjøre tiltak for å bedre økosystemet. Oslofjorden er et høyt verdsatt natur- og rekreasjonsområde for en stor andel av Norges befolkning og har potensial for et rikt marint økosystem. I dag bor det rundt 1,6 millioner mennesker i fjordområdet, det er trangt om plassen og arealene er kostbare. Samtidig blir området regnet som et av de mest artsrike i hele Norge. Oslofjorden betyr mye for mange, både dyr og mennesker.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at Solberg-regjeringen i 2021 la frem «Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et

aktivt friluftsliv». Planen inneholder de viktigste virkemidlene for å redusere tilførselen av næringsalter til Oslofjorden fra både jordbruk og avløp, og generelt bedre Oslofjordens miljømessige kvaliteter. Planen er ment å gjelde frem til 2026 i første omgang.

Disse medlemmer anerkjenner at gjennomføringen av EUs vanddirektiv og EUs avløpsdirektiv i norsk rett setter viktige standarder for arbeidet med å redde det marine miljøet i Oslofjorden. Samtidig understrekes kommunenes ansvar for å følge lovverk og følge opp tiltak. Disse medlemmer viser til at det fremdeles er problemstillinger som bør vurderes nærmere. For eksempel bør det vurderes om rensekrav skal gjelde likt for alle kommuner som grenser til Oslofjorden, og om rensekravet bør være prosentvis eller absolutte tall målt i antall liter, slik som i Sverige og Danmark. Endring av gjødselvereforskriften blir viktig for å redusere utslipp til vann og luft, og disse medlemmer forventer at regjeringen så snart som mulig legger frem revidert forslag.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet mener at staten må sørge for nødvendig koordinering av innsatsen mellom sektorer og forvaltningsnivåer for å sikre at arbeidet går raskt og at løsningene mellom berørte kommuner er strømlinjeformet. Nye forslag til løsninger mot nitrogenforurensing må dessuten vurderes av de fagmiljøene som har de beste forutsetningene, som ofte vil tilhøre sentralforvaltningen.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre mener at arbeidet med å beskytte kystnatur mot nitrogenforurensing må forseres, og at regjeringen bør innta en sentral posisjon i dette arbeidet.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med forslag til statsbudsjett for 2023 oppgi status for arbeidet med Helthetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv og foreslå hvordan arbeidet med å bedre vannkvaliteten i Oslofjorden spesielt og langs hele kysten kan forseres.»

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti vil peike på at gjødselvereforskrifta og vassforvaltningsplanane berre forhold seg til fosfor og ikkje til nitrogen. Desse medlemmene meiner det kan vere trong for betre overvaking av nitrogenavrenning, men nitrogen er ikkje er det enklaste å overvake, fordi det er eit stoff som opptrer i mange forskjellige kjemiske bindingar som endrar seg med dei fysiske forholda i miljøet.

Desse medlemmene legg til grunn statsråden sitt svar, som gjer grundig greie for korleis vanddirektivet og

regionale vannforvaltningsplanar er sette i gang for å overvake og møte problemet med avrenning av næringsemne i vassdrag, fjordar og nære kystfarvatn. Desse medlemmene meiner at om dette arbeidet vert vidareutvikla og tilført nok ressursar, vil det vere ein betre reiskap for å handtere omsynet til vassdrag og fjordar enn å vedta ein eigen plan for nitrogenavrenning.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne meiner at det er viktig for å få meir kontroll på avrenning å få fortgang i å få på plass den nye gjødselvereforskrifta. Krava som kjem av denne, må fylgjast opp med tiltak gjennom jordbruksavtalen og landbruket sin klimaavtale og tilpassast dei lokale forholda. NIBIO sin rapport vol. 8 2022 «Barrierer og muligheter for gjennomføring av vannmiljøtiltak» syner at landbruket treng både kunnskap, incentiv, og kostnadskompensasjon for å endre praksis i ei meir berekraftig retning med tanke på nitrogen og fosforutslepp. Det er viktig at jordbruksavtalen og landbruket sin klimaavtale og regionale miljømidlar vert tekne i bruk for å få til ønskt betring av vasskvaliteten gjennom endra landbrukspraksis.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti meiner at når det gjeld oppdrettsnæringa, vert det gjort altfor lite både med å overvake og fylgje opp forureiningslova med tanke på utslepp. Medan vi krev at byane skal ha reinseanlegg og landbruket skal fylgje gjødsleplanar og vanddirektiv, vedtek vi at oppdrettsanlegg kan etablere seg i ein fjord med utslepp utan silke krav. Utslepp frå ein produksjon av 780 tonn fisk har utslepp som er like store som for ein by med 7 800–11 000 innbyggjarar. Sjølv om oppdrettslokalitetane er svært forskjellige med tanke på vassgjennomstrøyming og resipienten si evne til å tole gjødselmengda, meiner desse medlemmene at det må gjerast ein målretta innsats både med å overvake kva som skjer med vatnet og miljøet i oppdrettsfjordane, og stillast krav til oppsamling av dei enorme mengdene av gjødsel som går rett i fjorden. På Miljødirektoratet sine sider er det opplyst at utslepp frå jordbruk, industri, kloakk og alminneleg avrenning samla sett har vore ganske stabilt siste 30 åra, medan utslepp frå havbruk har gått frå 1 558 000 tonn i 1990 og til 11 836 000 tonn i 2020, ei meir enn sjudobling på 30 år. I 2020 var utslepp frå kommunale avløp til samanlikning 1 240 000 tonn og jordbruk 791 000 tonn. At oppdrettsfisken har gått frå før basert på marine råvarer til meir og meir plantebasert fôr, har i seg sjølv auka utsleppa sjølv om oppdrettarane har gjort tiltak for å redusere forspillet. Dette skjer fordi fisken fordøyer plantebasert fôr dårlegare enn før basert på marint

råstoff. Det er med andre ord havbruk som har stått for den desidert største veksten i utslepp av nærings salt til dei kystnære områda dei siste 30 åra. Desse medlemmene legg til grunn at det er viktig å sjå grenseverdiane for utslepp i samanheng med resipienten si toleevne, og at det difor må vere vasskvaliteten som må avgjere om det skal setjast grenser for vekst på grunnlag av overgjødsling. I statsråden sitt svarbrev til komiteen er det opplyst at nasjonale føringar ikkje adresserer utslepp frå nærings salt frå havbruk i dag. Desse medlemmene meiner difor at det må på plass nasjonal overvaking av fjordane med tanke på mogleg overgjødsling uansett kva kjelde det kjem frå. Ein må adressere utslepp frå nærings salt frå fiskeoppdrett på same måte som kloakk frå byar og avrenning frå landbruk, og setje grenser slik at ein unngår eutrofiering og stor belastning på fjordmiljøet.

Desse medlemmene fremjar følgjande framlegg:

«Stortinget ber regjeringa greie ut ei ordning med overvaking av vasskvalitet i oppdrettsfjor dar og utarbeide ein plan for korleis ein kan innlemme utslepp av nærings salt i trafikklssystemet for å hindre overgjødsling i fjor dar med opne oppdrettsanlegg.»

Desse medlemmene meiner at når det gjeld Oslofjorden og utsleppa frå kloakk, må det først og fremst løysast gjennom å auke investeringane i vatn, avløp og reinseanlegg og å satse vidare på prosjektet Ren Oslofjord, som omfattar både forskning, involvering av friviljug innsats, opplegg for ungdom i utdanning og investeringar i kommunale anlegg.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at nitrogenforurensning skaper store og økende miljøskader i kystfarvann. I Norge er blant annet Oslofjorden så tungt belastet av nitrogenforurensning at hele økosystemet står i fare. Dersom det ikke tas et samlet grep for å begrense nitrogentilførselen til norske kystfarvann, kan tilførselen øke ytterligere som følge av økt kunstgjødselbruk til matkornproduksjon, videre vekst i oppdrettsnæringen, mer gjødsling av skog, rensanlegg som filtrerer nitrogen for dårlig eller ikke rensar nitrogen overhodet, og generelt økt avrenning på grunn av økende klimændringer.

Disse medlemmer mener det er behov for en samlet, målrettet offentlig plan for å hindre at dette medfører enda større skader fra nitrogenforurensning i norske kystfarvann.

Disse medlemmer viser til vannforskriftens § 4, som slår fast at: «Tilstanden i overflatevann skal beskyttes mot forringelse, forbedres og gjenopprettes med sikte på at vannforekomstene skal ha minst god økologisk og god kjemisk tilstand». Per i dag ligger 23 pst. av vann-

områdene an til ikke å nå miljømålene i vannforskriften som følge av forurensning, ifølge Miljødirektoratet.

Disse medlemmer har merket seg at hovedkildene til nitrogentilførsel til kystområder er avrenning fra jord- og skogbruk, for dårlig eller manglende nitrogenrensing fra avløp, samt fiskeoppdrett. I Oslofjorden, der store områder ikke oppfyller kravene til økologisk tilstand i vannforskriften, er situasjonen foreløpig mest alvorlig. Fjorden er fra før av overbelastet av en rekke inngrep. Tilførsler av nitrogen, fosfor og partikler er høyere enn fjorden naturlig håndterer. Det fører til algeoppblomstring og tilslamming, med blant annet fiske- og fugledød som resultat. Hvis nitrogenavrenningen øker, kan man i økende grad forvente lignende skader i flere fjorder.

Disse medlemmer viser til rapporten «Utredning av behovet for å redusere tilførselene av nitrogen til Ytre Oslofjord» (Miljødirektoratet, 2021), som slår fast at det slippes ut altfor mye nitrogen i Ytre Oslofjord, og at det trengs strakstiltak for forbedring av forholdene. Rapporten viser at de største påvirkningene er avrenning fra landbruk og utslipp fra kommunalt avløp. Landbruk utgjør den største tilførselen, men utslipp fra avløp har vokst mest.

Disse medlemmer viser til rapporten «Risiko rapport norsk fiskeoppdrett 2021 – kunnskapsstatus» (Havforskningsinstituttet, 2022), som slår fast at oppdrettsanlegg er den største kilden til utslipp av nærings salter (nitrogen og fosfor) til kystområder fra Rogaland til Finnmark. Havforskningsinstituttet anser foreløpig utslipp av nærings salter som et begrenset problem i disse områdene, men advarer mot at den planlagte videre veksten i oppdrettsnæringen vil skape problemer på sikt.

Uten en samlet plan for og kontroll med nitrogentilførselen til norske kystfarvann er det grunn til å vente at tilførselen vil fortsette å øke, med de dramatiske konsekvensene det vil ha for kystnaturen.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en sak for Stortinget, senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2023, om en nasjonal plan for styring og begrensnings av avrenning av nærings salter til kystfarvann. Planen skal sikre at vannkvaliteten alle steder holdes eller bringes innenfor kravene til 'god tilstand' eller bedre i henhold til vannforskriften § 4 innen 2027.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at alle kommunale avløpsrensanlegg med utslipp til vannforekomster der

høye nitrogenverdier medfører til svekket økologisk tilstand, innfører nitrogenrensing senest innen 2027.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringa greie ut ei ordning med overvaking av vasskvalitet i oppdrettsfjordar og utarbeide ein plan for korleis ein kan innlemme utslepp av næringssalt i trafikklssystemet for å hindre overgjødsling i fjordar med opne oppdrettsanlegg.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringa legge fram en sak for Stortinget, senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2023, om en nasjonal plan for styring og begrensning av avrenning av næringssalter til kystfarvann. Planen skal sikre at vannkvaliteten alle steder holdes eller bringes innenfor kravene til «god tilstand» eller bedre i henhold til vannforskriften § 4 innen 2027.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringa sikre at alle kommunale avløpsrenseanlegg med utslipp til vannforekomster der

høye nitrogenverdier medfører til svekket økologisk tilstand, innfører nitrogenrensing senest innen 2027.

Forslag fra Høyre og Venstre:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringa i forbindelse med forslag til statsbudsjett for 2023 oppgi status for arbeidet med Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv og foreslå hvordan arbeidet med å bedre vannkvaliteten i Oslofjorden spesielt og langs hele kysten kan forseres.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:209 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson om en helhetlig plan for å beskytte norsk kystnatur mot nitrogenforurensning – vedtas ikke.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 23. mai 2022

Marianne Sivertsen Næss

leder

Ole André Myhrvold

ordfører

DET KONGELIGE
KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENT

Statsråden

Energi- og miljøkomiteen
Stortinget

Deres ref

Vår ref

Dato

22/1490-

25. april 2022

Svar til Stortinget om representantforslag 209 S (2021-2022) om en helhetlig plan for å beskytte norsk kystnatur mot nitrogenforurensning

Jeg viser til brev av 8. april 2022 fra Stortingets energi- og miljøkomite hvor det er bedt om klima- og miljøministerens vurdering av representantforslag 209 S fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson om en helhetlig plan for å beskytte norsk kystnatur mot nitrogenforurensning.

For stor tilførsel av næringssalter som nitrogen og fosfor kan føre til overgjødning (eutrofiering) i både ferskvann og fjord- og kystområder. Dette påvirker økosystemene negativt. Klimaendringene forsterker de negative effektene. Tilførsel av næringssalter til kystområdene kommer i hovedsak fra avrenning fra jordbruk, utslipp av kommunalt avløp og fiskeoppdrett, samt gjennom naturlig avrenning. Langs Skagerrakkysten er jordbruk og kommunalt avløp de største utslippskildene. Langs de andre kyststrekningene er fiskeoppdrett den største utslippskilden.

Særlig i Oslofjorden er situasjonen svært alvorlig. *Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv* ble lagt frem i 2021, og inneholder en rekke tiltak for å redusere tilførselen av næringssalter til Oslofjorden fra både jordbruk og avløp. I Hurdalsplattformen har regjeringen slått fast at vi raskt vil følge opp handlingsplanen med tiltak som reduserer avrenning fra kommuner og landbruket, innføre forbud mot tømning av septik fra fritidsbåter, og sikre en bærekraftig forvaltning av fiskeriressursene i Oslofjorden og Skagerrak.

Vurdering av forslag 1 om en nasjonal plan for styring og begrensning av avrenning av næringsalter til kystfarvann

EUs vanddirektiv er gjennomført i norsk rett gjennom vannforskriften. Vannforskriften etablerer et system for at tilstanden i overflatevann, inkludert kystvann, skal beskyttes mot forringelse, forbedres og gjenopprettes med sikte på at vannforekomstene skal ha minst god økologisk og god kjemisk tilstand. Etter vannforskriften er det utarbeidet regionale vannforvaltningsplaner som blant annet omfatter forslag til tiltak for å redusere tilførsel av næringsalter fra ulike kilder til vannforekomstene, herunder vannforekomster i kystområdene.

Gjeldende vannforvaltningsplaner er nå i ferd med å oppdateres. I 2019 ble det gitt nasjonale føringer for oppdateringen, med konkrete føringer for iverksettelse av tiltak, blant annet i medhold av forurensningsregelverket.

For utslipp fra avløp er det slått fast at kommunene skal kartlegge og følge opp utslipp av avløpsrensaneanlegg de er myndighet for, gi pålegg og sette i verk tiltak for å sørge for at utslipp blir renset i tråd med kravene i forurensningsforskriften og tillatelser. Statsforvalter skal påse at utslipp fra avløpsrensaneanlegg som faller under deres myndighet blir renset i tråd med kravene. Målsetningen skal være at alle anleggene i den enkelte kommune oppfyller forurensningsforskriftens rensekrav slik at miljømålene etter vannforskriften kan nås innen 2027, og senest innen 2033.

Føringene for jordbruk slår fast at det er behov for forsterket innsats mot forurensning fra jordbruk for å oppnå målet om god tilstand i alle landbrukspåvirkede vannforekomster. I områder hvor iverksatte tiltak ikke er tilstrekkelige til at miljømålet god tilstand nås, innføres mer forpliktende krav. Blant annet skal statsforvalterne og kommunene stille krav til gjennomføring av miljøtiltak der det er nødvendig for at miljømålene etter vannforskriften nås innen 2027, og senest innen 2033.

I 2021 fikk statsforvalterne en oppdatert hjemmel etter jordlova til å fastsette forskrifter med regionale miljøkrav som vil kunne øke tiltaksgjennomføringen særlig i åpenåkerjordbruket. I husdyrområdene vil revidert gjødselvereforskrift som regjeringen nå arbeider med, bli et viktig virkemiddel for å redusere tilførsler av næringsalter. Tilskudd til utslippsreducerende tiltak over jordbruksavtalen er også viktige virkemidler.

De nasjonale føringene adresserer ikke utslipp av næringsalter fra fiskeoppdrett spesielt, men også her vil forurensningsmyndigheten gjøre vurderinger og stille rensekrav i tråd med forurensningsloven. Dagens oppdrett av matfisk foregår i åpne merder langs kysten, mens det fremover forventes en økning i landbaserte fiskeoppdrettsanlegg. Dette kan medføre større produksjon og utslipp til andre resipienter enn dagens anlegg i sjø. Det er derfor viktig at planmyndigheten gjør en god vurdering av hvilke arealer som er egnet også av hensyn til miljø og utslipp til vann, i tillegg til at forurensningsmyndigheten vil regulere utslippene og stille rensekrav. Dette er nødvendige forutsetninger som må være på plass dersom landbasert produksjon skal øke i fremtiden.

Jeg mener på denne bakgrunn at EUs vanndirektiv og vannforskriften etablerer et godt og helhetlig plansystem for å nå god tilstand i norske vannforekomster, og at det ikke er behov for en nasjonal plan for styring og begrensning av avrenning av næringsalter til kystvann. Jeg mener at jobben under vannforskriftens system med å forsterke innsatsen for å forbedre tilstanden i norske vannforekomster bør fortsette, der blant annet tiltak for å redusere utslipp av næringsalter vil stå sentralt.

Vurdering av forslag 2 om å sikre at alle kommunale avløpsreanseanlegg med utslipp til vannforekomster der høye nitrogenverdier bidrar til svekket økologisk tilstand innfører nitrogenrensning innen 2027

Utslipp av sanitært og kommunalt avløpsvann reguleres av forurensningsloven- og forskriften, som også gjennomfører EUs avløpsdirektiv i norsk rett. Forurensningsforskriften stiller minstekrav til utslipp av kommunalt avløpsvann etter størrelse på tettbebyggelse og resipientens følsomhet. Statsforvalter er forurensningsmyndighet for utslipp av kommunalt avløpsvann fra de største tettbebyggelsene. Der det er grunnlag for det kan statsforvalteren i den enkelte tillatelse etter forurensningsloven stille strengere renskrav enn hva direktivet og forurensningsforskriften krever.

Mange kommuner har i dag utfordringer med utslipp av urensset og dårlig rensset avløpsvann. Dette skyldes i hovedsak lekkasjer fra avløpsnett/overløp, for eksempel ved mye nedbør, samt manglende renskapasitet ved reanseanleggene. Vedlikeholdsetterslepet på vann- og avløpsnett er generelt stort og det er en utfordring at avløpssystemer ikke bygges ut i tråd med arealutviklingen i kommunene. Tilsyn har vist at flere kommuner ikke overholder utslippskrav og ikke har god nok oversikt over avløpsnettets tilstand eller kunnskap om hvordan utslipp fra avløpsnett påvirker de lokale vannforekomstene.

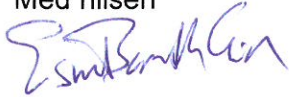
Statlige miljømyndigheter er i gang med arbeidet for å sikre bedre rensning av kommunalt avløpsvann. Miljødirektoratet ba i 2019 statsforvalterne om å skjerpe praksisen med å stille strengere renskrav i tillatelser og strengere oppfølging av renskrav i allerede gitte tillatelser. Det innebærer at mange statsforvaltere er i gang med å stille strengere renskrav når det gis nye tillatelser eller ved revisjon av allerede gitte tillatelser. Der det er grunnlag for det vil det også stilles krav om nitrogenrensning. Dette mener jeg er et viktig arbeid som må fortsette.

I likhet med stortingsrepresentanten mener jeg at nitrogenfjerning er et viktig tiltak for å bedre vannkvaliteten. Nitrogenfjerning vil imidlertid ikke alene løse utfordringene. I flere kommuner vil det for eksempel være behov for å oppgradere ledningsnett og innføre separat overvannshåndtering da store mengder overvann inn i avløpsanleggene kan føre til at rensningen ikke får ønsket effekt.

For å få på plass bedre rensning av kommunalt avløpsvann, herunder nitrogenfjerning, er det derfor nødvendig med oppgradering av både avløpsreanseanlegg og ledningsnett. Det er kommunen som er ansvarlig for å dekke utgiftene til bygging, drift og vedlikehold av

kommunale avløpsanlegg, og en oppgradering vil kreve store investeringer. Kostnadene dekkes i utgangspunktet gjennom vann- og avløpsgebyr i tråd med prinsippet om at forurensere betaler.

Med hilsen

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'E. Barth Eide', written in a cursive style.

Espen Barth Eide

